

WINTERSLAAP?

RIK VAN DAELE

Ik vertel u het verhaal van de vos en de raaf.

Er was eens een vos. Hij zwierf over bergen en dalen, over heuvels en in valleien, hij liep langs kromme, kromme paden 'menigfoude' en in rechte, rechte straten, over straten en pleinen. Zijn burcht heette Malpeltuus, Malcoys, Maupertuus, kwade krocht, 'hagedochte'. Hij meed het hof, maar als hij er kwam, was hij aartsgevaarlijk. Levensbedreigend. Duivels? Was hij een antichrist? Dé Antichrist? En de vos kreeg van zijn schepper, Willem, die ook de *Madocke* maakte, rede en een taal: de 'reynaerdie'. In den beginne was het woord, en het woord was bij de vos. En Reynaert schiep een 'Unheilige Weltbibel', om het met Johann Wolfgang von Goethe te stellen. Vele decennia lang. De vos kreeg zijn naam in een Latijnse tekst die in Gent werd geschreven, niet al te ver van de plek waar nu de Boekentoren staat. Zijn naam was Reinardus, Renard, Reinhart, Reynaert, Reynard, Reineke, Reintje, Lis Mikita enzovoort. De Franse soortnaam 'goupil' raakte zelfs in onbruik en werd 'renard'. Reynaert is sluw, achterbaks, geniepig, egocentrisch, wreed, immoreel, duivels, meedogenloos, ondoorzichtig, manipulatief, demonisch, verdorven, gevoelloos, leugenachtig, bedrieglijk, schijnheilig, hypocriet, verdorven, maar ook slim, superieur, averechtse moralist, weemoedige twijfelaar, vriezantist, goede huisvader, machiavellist, individualist. Vandaag is een Reynaert schalk én schelm. De vos heeft negenmaal negen levens.

Er was eens een raaf. Hij vloog over heuvels en valleien, over rivieren en weiden, hij vloog van het hof naar de galg. Wapenbroeder van de wolf, onheilsbrenger, waarzegger, kwaad voorteken, symbool voor een lang leven, onrein, boos, kwaad, aasvogel die anderen de ogen uitpikt, zondaar, rusteloze zwerver, eenzame kluizenaar, maar ook boodschapper en gelukbrenger. In de *Roman de Renart* en *Van den vos Reynaerde* kreeg hij een naam: Tiecelijn. Hij meldde aan beer, wolf en kater dat Reynaert aan het hof van koning Nobel de leeuw, meester bottelgier was geworden, opperschenker. En dat zijn vossendrankje bitter smaakt, als de dood, ruikt en smaakt naar onheil, verbanning, ontluistering, verlies van vel, van eer... Een raaf heeft minstens 27 levens. Ook de 'raaf' die u voor u hebt. Er komt ook volgend jaar zeker nog een papieren *Tiecelijn*. Geen winterslaap dus, hoewel het daar heel even op leek.

Vos en raaf ontmoetten elkaar zeven en een halve eeuw geleden in het werk van Willem die Madocke maakte (en wel eens Willem van Boudelo zou kunnen geweest zijn), een geest die anno 1250 een werk schiep dat eeuwenlang via vele talen Europa veroverde en dankzij Johan Wolfgang von Goethe en anderen deel zou uitmaken van de wereldliteratuur en dankzij Jacob Grimm en Jan Frans Willems en een schare van reynaerdisten tot de canon van de Nederlandse letterkunde zou gaan behoren.

Vos en raaf ontmoetten elkaar meer dan eens in de geschiedenis, in de fabels van Aesopus, de *Esopet*, het leven van Esopus, in de fabels van La Fontaine en de vele navertellingen en bewerkingen. Vos en raaf ontmoetten elkaar opnieuw in 1988, het jaar waarin de nieuwsbrief (later het tijdschrift en nog later het jaarboek) *Tiecelijn* boven de doopvont werd gehouden. De vos en de raaf zouden samen zwerven, zoeken. De vos en de raaf waren ruim 25 jaar wapenbroeders en zorgden voor enkele duizenden pagina's vol met wetenschappelijke, vulgariserende, populariserende en informatieve artikels.

Vandaag voegen wij er nog eens enkele honderden pagina's onderzoek, vertalingen, teksten, iconografie en foto's aan toe. De meeste bijdragen handelen over de 'matière renardienne', maar er wordt ook over het muurtje gekeken. Twee artikels handelen over de fabels van La Fontaine, een andere doorgrondt een vossennovelle van D.H. Lawrence. En 'Goya als hond' sluit aan bij het hondenthema van jaarboek 25. Daarmee is *Tiecelijn* een publicatie die de brede beestenwereld observeert en bestudeert.

Het Tiecelijnoeuvre is ondertussen volledig digitaal ontsloten en te vinden op www.dbnl.org en/of www.reynaertgenootschap.be. *Tiecelijn* is ondertussen een witte raaf geworden in een jasje van grote kwaliteit, in de kleuren rood, oranje en grijs. Lies van Gasse ontwierp nu al een zesde in het oog springende cover. Lies is ook een uitstekende dichteres. Getuige haar nieuwe bundel *Wenteling*, die in dit jaarboek wordt besproken.

Dankbaarheid gaat opnieuw uit naar de auteurs, naar een rij voortreffelijke redacteurs (die ook vrienden zijn geworden), naar een reeks gepassioneerde kunstenaars, naar de leden van de raad van bestuur en de algemene vergadering, die de werking hebben geschraagd, en naar de subsidiërende overheden.

Het Reynaertgenootschap evalueert, discussieert en bereidt de toekomst voor. Het neemt ook afscheid van 'klassiekers', zoals in 2011 van de literaire bustochten en in 2012 van de Orde van de Vossenstaart. Alles heeft zijn tijd. De intro (editoriaal) van 2011 luidde 'Ik deel dus ik ben', die van 2012 'Sans papiers?'; die van 2013 wordt 'Winterslaap?'. De toekomst van het Reynaertgenootschap, dat in 2013-2014 een nieuw logo en een eigen blog krijgt, ligt in het bevorderen van de studie van de 'matière renardienne', in het leveren van advies, in het stimuleren van creatieve en educatieve projecten

en in het vertellen van het verhaal. Literair erfgoed van wereldniveau, dat in de literaire canons van Vlaanderen en Nederland voorkomt, inventariseren, bewaren en ontsluiten. Soms tegen beter weten in en met een overdosis aan inzet, passie en zelfopoffering. Omdat de studie van de geschiedenis ons zoveel zegt over onze huidige maatschappij. Cultuur- en literatuurhistorici zijn gewapend als de moderne patiënt klaagt over slapeloosheid en slapheid, over hypocrisie, machtsmisbruik, over het gegeven woord, over de dunne scheidingslijn tussen leugen en waarheid ... Omdat de Reynaertverhalen ons door de eeuwen heen zeggen wie we zijn, of we dat nu graag hebben of niet.

Deze tekst is deels gebaseerd op de toespraak van 17 november 2012 naar aanleiding van de viering van 25 jaar Reynaertgenootschap te Sint-Niklaas.